

Salmedikter M.B.Landstad og kunstneren Harald Kihle

Øyvind Storm Bjerke, professor kunsthistorie

Tellef Raustøl, styreleder i Harald Kihle stiftelsen

Maleren Harald Kihle (1905-1997) fra Horten var opptatt av det indre og skjulte Telemark, det mystiske og dulgte under overflaten. Menneskenes uløselige tilknytning til naturen var av særlig interesse.

Det finnes drag av Telemarks natur og lynne som en ikke får tak i med mindre en søker inn til de egentlige fjellstrøk, til små, avstengte dalsøkk, der middelalderen ennå i mangt går igjen, der sagnet gror, folkevisen lever og også dikt og drøm lever sitt dulgte liv i bygden og i folket. Det en best kunne kalle «det skjulte Telemark».
(«Telemark i norsk malerkunst» Einar Østvedt 1942)

For å gjøre seg kjent med Telemark oppsøkte Kihle flere nøkkelinformanter bl.a.

M.B.Landstad (1802-1880); salmedikter, salmebokutgiver og folkeminnegransker. Landstad er en av våre fremst folkeminnesamlere på 1800-tallet. Det han ikke selv hadde opplevd, ble han fortalt.

Forbindelsen mellom Landstad og Kihle trekkes fram fordi vi i 2020 kan markere 150 års minnet for den første salmeboken i vår historie: M.B.Landstad KIRKESALMEBOK. I 1951 var Kihle bidragsyter til «Salmeskatt og kulturarv. Eit skrift om Seljordspresten M.B. Landstad» utgitt av Seljord sokneråd. Kihle har skrevet en artikkel om «Skattegraveren, bevareren og refseren» I tillegg til Kihle har også Henrik Sørensen, Gerhard Munthe og Erik Werenskiold illustrert boken.

M.B. Landstad stod for det viktigste tilfanget av litteratur om Telemark til Harald Kihle. Landstad hadde bodd i Vinje prestegård og vært prest både i Kviteseid og Seljord. Han kjente derfor godt til Telemarks natur og folkeliv. Lesing av følgende folkloristiske verk fanget Kihles interesse: «Ættesagaer og sagn fra Telemarken» (Jacob Dybwads Forlag, Kristiania 1924), «Mystisk sagn fra Telemarken (1926), «Fra Telemarken. Skik og segn» (1927) og «Gamle sagn om hjartdølene» (utgiver Hjartdal museumslag). I 1849 ble «Prøver af «Folkeviser» samlede i Øvre Thelemarken» publisert i Norsk tidsskrift for vitenskap og litteratur. Landstad etterlater seg også en rekke artikler om religiøse emner, prekener, dikt, taler og også dagbøker

Andre nøkkelinformanter for Kihle var bl.a. Olea Crøger (1801-1855) prestedatter fra Heddal i Telemark som levde hele sitt liv i Heddal, Kviteseid og Seljord. Hun var den første som systematisk samlet inn folkeviser og folkeminner fra Telemark. Materialet ble bl.a. overlevert M.B.Landstad. De samarbeidet mye. Nordland (1951) viser til at det var naturlig for Olea Crøger å komme med materialet sitt til sokneprest Landstad-

«som hadde utdanning og kunnskapr i soge og framande mål, etter hjelp, når det var noko ho var i villreide om i arbeidet med visene. Båe to har hatt interesse av visene, og det er vel både til liten nytte og uråd å svare på kven av de to som egentlig var den fyrste som tok til å samle, når dei hadde så godt høve til meningsbyte seg imellom»

Crøger og Landstad arbeidet parallelt med sitt innsamlingsarbeid. Begge kjent til folkevisene fra egen barndom og ungdomsår i Telemark. De var prestebarn og vokst opp i Telemark.

En annen viktig informant var Richard Berge (1881-1969); konservator, folkeminnegransker og folkemusiker fra Telemark. Hans bygdebøkene fra Vinje og Rauland nevnes spesielt som viktige kilder. Forfatter, bladmann og jurist Aasmund Olavsson Vinje og forfatter, ordfører,

bonde og lærer Jørund Telnes fra Seljord , formidlet også innsikter fra Telemark som Kihle hadde nytte av.

Kihles litteraturstudier var omfattende. Det er vanskelig å tenke seg at Kihle kunne trenge så dypt inn i folkets egenart og naturomgivelser, uten kunnskapen fra litteratur og nevnte nøkkelinformanter.

Kilde:

Bjerke,Ø.S. og Hoff,S.O (2005) *Harald Kihle Natur og erotikk*. Labyrinth Press

Kihle,H.(1951) «Skattegraveren, bevareren og refseren» i *Salmeskatt og kulturarv – eit skrift om M.B.Landstad* Mittet

Lystrup. S.(1975) *Harald Kihle og Telemark* Norges Boklag – Seljord Kunstforening

Nordland,O.(1951) «Folkeminnegranskaren» i *Salmeskatt og kulturarv – eit skrift om M.B.Landstad* Mittet

Østvedt.E.(1942) *Telemark i norsk malerkunst* Mittet & CO